

“L’entusiasme que rebé Macià a València va sorprendre tothom”

Com interpreteu el viatge oficial de Francesc Macià a València?

—És un viatge organitzat pels valencianistes de Barcelona. De fet, l’Actuació Valencianista de Barcelona va intentar, durant tots els anys 30, portar a València personatges destacats del catalanisme per mirar de contagiar de nacionalisme català el País Valencià. És un viatge important perquè, des que es proclama la República i s’instaura la Generalitat, l’abril del 1931, Macià és un símbol. I portar-lo a València és important.

—Viatjava gaire?

—No. Els dos anys que va ser a la presidència de la Generalitat, només va anar a Madrid una o dues vegades, i va sortir molt poc sovint del Principat. Per això també va ser tan significatiu el viatge a València. De fet, el viatge es pot interpretar de diverses maneres: d’una banda hi ha una significació que podríem anomenar nacionalista o pancatalanista: Macià reivindica els lligams culturals, lingüístics i històrics de tots dos territoris; però també és un viatge d’esperit republicà, en recordar Blasco Ibáñez (tot i que des d’una altra perspectiva ideològica, tots dos havien estat contra la dictadura de Primo de Rivera i la monarquia d’Alfons XIII).

—La vídua de Blasco Ibáñez guardava, en lloc preferent, un retrat dedicat de Macià al cèlebre escriptor...

—És clar... Durant els anys de la dictadura de Primo de Rivera, hi va haver una mena de comunió entre tota la gent que era a l’exili. Macià va tenir contactes amb la CNT, amb els comunistes, amb Blasco Ibáñez, amb republicans espanyols... amb tota mena de gent. I aquestes figures que tenen una certa aura mítica sempre troben una connexió. Per tant, tot i que hi ha moltes coses que Macià no comparteix amb Blasco Ibáñez, recorda l’exili i la lluita per un objectiu que potser tenia

“El viatge a València té una significació pancatalanista i també d’esperit republicà”

L’historiador Arnau González, premi Prat de la Riba 2008 amb l’obra ‘La nació imaginada. Els fonaments dels Països Catalans (1931-1939)’, analitza l’‘esperit valencià’ del president Francesc Macià.

vies diferents —Macià és un separatista i Blasco Ibáñez, no—, però també punts en comú.

—Va ser, fos com fos, un desplaçament molt sonat, amb aturades també sonades (a Tarragona, per exemple, on l’esperava una multitud) i un marcat to institucional.

Sembla, si m’ho permeteu, un viatge d’estat...

—Sí. Aquí hi ha diversos elements que cal tenir en compte. D’una banda, el fet que, per dir-ho d’alguna manera, en aquella època no hi havia televisió: la possibilitat de veure un personatge públic com ho era Francesc Macià creava sempre rebombori: per allà on passava tothom volia veure’l perquè segurament era una oportunitat que no s’havia de repetir. I és que poble on anava Macià, poble on sortien al carrer tots els habitants: era un fenomen a l’altura d’allò que una estrella de cinema o del rock pot generar avui dia, si no més. Quan passava, tothom volia anar-hi i veure’l, tocar-lo, saludar-lo... D’una altra banda hem de tenir en compte que, durant tota la República, a l’estat només hi ha el govern espanyol i el de la Generalitat. I, alhora, el fet que el catalanisme vol crear prestigi per a la institució, és a dir, dotar-se d’una pompa parastatal per poder de dir que, si bé no som un estat, actuem com si ho fóssim, amb la dignitat i la imatge adequades. I sí, es va preparar aquest viatge molt bé. I es va fer també allò d’arribar a València al mateix temps que el vaixell dels mallorquins.

—Una coincidència definitiva...

—Sí. De fet, havia estat preparada per crear aquesta simbologia. I si en alguna ocasió això va alarmar certs sectors (qualsevol declaració de Macià o de qualsevol altre membre de la Generalitat sobre les relacions amb els valencians, amb els mallorquins, amb Perpinyà, provocava irritacions no pas negligibles a la premsa espanyola: els preocupava el suposat contagi que pogués provocar la figura de Macià), en aquell moment no va ser vist com una cosa perillosa. Sí que hi va haver certs comentaris a la premsa de Madrid, però es van centrar més aviat en les afirmacions que va fer Macià sobre França i el País Valencià que no pas

RAFA GIL

Si el tren de Macià va arribar a València al mateix temps que el vaixell dels mallorquins no va ser cap casualitat: “La coincidència havia estat preparada per crear aquesta simbologia.”

en el fet que s'unissin mallorquins, catalans i valencians.

—“Del braç de València i amb l'ajuda de França...” Per què fa aquesta referència a França?

—Macià era francòfil i tenia esperances. Ben mirat, és curiós, perquè França és un enemic històric de Catalunya i se'n va quedar una part del territori. Però, alhora, els referents culturals i polítics francesos són potents: és més fàcil de mirar cap al nord que no cap al centre de la península Ibèrica. Al capdavall, el catalanisme i Macià havien tingut l'esperança, des de la Primera Guerra Mundial, que l'estat francès pogués ajudar i protegir la proclamació d'una Catalunya independent. I, alhora, d'uns Països Catalans hipotètics. Fins i tot, quan es mor Macià i esclata la guerra, França sempre hi serà present; el catalanisme té aquesta il·lusió (il·lusòria, precisament, i sense gaire fonament) de veure França com a possible suport a un avenç separatista o independentista català. I això indigna alguns diaris de Madrid. França és l'enemiga política d'Espanya i en aquells moments hi ha

tota una disputa diplomàtica entre tots dos estats. La baralla és secreta, però constant.

—Per què?

—Espanya no és cap potència, als anys 20 i 30, i tant Alemanya com França, els britànics o la Itàlia de Mussolini disputen la influència sobre Espanya. I si vas revisant documents diplomàtics del període d'entreguerres veus que parlen de l'ascendent massa fort que hi té França. Això provoca que algun sector del nacionalisme espanyol més conservador generi una reacció antifrancesa, perquè diuen que els influeixen massa, que els marquen la política exterior al Marroc, que es volen apropiat Menorca per instaurar-hi bases navals... I l'element català,

“Macià té presents els Països Catalans, però no són l'objectiu de la seva actuació política”

catalanista i pancatalanista, preocupa també. A la diplomàcia italiana, per exemple, la preocupen aquests contactes de Francesc Macià amb França. Hi ha diversos documents italians, del 1931 al 1933, que refereixen les reunions de Macià amb el cònsol francès a Barcelona, per exemple. Sempre hi ha la sospita que, en un cas hipotètic de guerra europea, Catalunya facilitaria el pas de tropes franceses, o que fins i tot els ajudaria a construir alguna base naval a les Balears...

—Podem dir que en la francofilia coincidien amb Blasco Ibáñez...

—Sí, sí, evidentment. La república francesa és el referent cultural del catalanisme i, al cap i a la fi, el territori on se situen tots els opositors a la dictadura de Primo de Rivera.

—Tornant a la qüestió del viatge, la premsa de l'època va mostrar com el president Macià quedava emocionat de la rebuda que li havia fet València.

—Sí. Ja sabem que, els anys 30, el nacionalisme és feble al País Valencià, tot i que és el primer moment en què comença a tenir uns certs resultats electorals en l'àmbit municipal. I Macià és un personatge mític que fa de referent per a tots els territoris de la República que volen aconseguir una certa autonomia. I fins i tot per a tots els republicans. Aquest entusiasme que rep a València el sorprèn, efectivament. I sorprèn fins i tot la premsa. Ningú no s'ho esperava. Com que tampoc no sortia gaire de Catalunya, no se sabia quina reacció tindria la gent. A més, hi havia la seva imatge venerable, d'avi, simpàtic, alt i elegant.

—Quina era la concepció nacional de Francesc Macià?

—No era un home de gaires teoritzacions sobre cap tema polític. Per tant, tampoc sobre els Països Catalans. Però és una qüestió que sempre hi va ser. Sempre. I, evidentment, tingué contactes, amistat i acord ideològic amb qualsevol personatge polític valencià o mallorquí que pogués tenir connexió amb el republicanisme, amb el catalanisme, amb la idea de reformular la península Ibèrica i crear-hi conjunts nacionals més ajustats a la llengua i la cultura (els Països Catalans, el País Basc i Navarra, i les Castelles i territoris de llengua castellana). Això casa

amb la idea, estesa entre molts catalanistes des de final del segle XIX, de reconstruir l'estat espanyol a base dels conjunts nacionals. Amb la conjunció de catalans, valencians i mallorquins, hi tindriem el predomini polític, cultural i econòmic. Catalunya sola no ho podia fer, però amb la unió dels Països Catalans es podia canviar l'eix de la península Ibèrica i passar del centre cap a la perifèria mediterrània.

—**En tot cas...**

—En tot cas, Macià és nacionalista català bàsicament del Principat de Catalunya. Per bé que, a tots els partits que fundarà, tant a la Federació Democràtica Nacionalista, l'any 1919, com a Estat Català, el 1922, o a Esquerra Republicana de Catalunya, el 1931, sempre hi afegirà el referent que especifiqui l'aspiració a tenir lligams amb la resta de territoris que històricament, lingüísticament, culturalment han format part del conjunt nacional. Ell té aquesta concepció, com la majoria de catalanistes, però no és l'objectiu primordial de la seva actuació política. També és cert que la feblesa del nacionalisme valencià o mallorquí és prou significativa per a no permetre-li de tenir aliats de certa importància.

—**En aquest sentit remarqueu sovint la diferència amb el nacionalisme basc, en aquells moments...**

—Sí. És que va néixer en part a Navarra i, per tant, no és que hi tingués lligams, amb aquell territori, sinó que, per al nacionalisme basc, el País Basc i Navarra eren el mateix. En el cas català, en canvi, la base és el Principat de Catalunya. I, per bé que Macià tingués el referent dels Països Catalans, no va dir "el meu marc és aquest i la meva actuació política s'hi adequarà", sinó "jo actuo a partir del Principat i quan als altres territoris hi hagi gent que s'avingui amb les meves posicions, ens posarem d'acord i actuarem".

—**Heu començat parlant de l'Actuació Valencianista d'Esquerres...**

—Sí. A començament del segle XX hi havia un nombre considerable de valencians a Barcelona i rodalia que, en compartir llengua i cultura, es van integrar sense cap dificultat. I, alhora, van començar a veure en el catalanisme un referent d'allò que podria ser el País Valencià. El novembre del 1931 decideixen fundar aquesta Actuació

Valencianista (i després hi afegiran "d'Esquerra") per mirar d'influir en l'esdevenidor polític i cultural valencià tot seguint l'exemple de la Catalunya autònoma que existeix des de l'abril del 1931. És un grup que té una activitat força destacada: organitzen actes, intenten portar personalitats catalanes a València i exportar-hi el model del nacionalisme català. A més del viatge de Macià, també van organitzar, a Barcelona, actes d'homenatge a Teodor Llorente. I van tenir relació amb algunes entitats valencianistes que treballaven a València. Trobo que és una organització interessant perquè va lligada a l'evolució de la Catalunya dels primers anys 30: d'entrada és apolítica, després hi ha certa discussió i finalment demana el vot directament per a ERC, a la qual s'acabarà vinculant.

—**Francesc Macià hi va tenir una relació fluida?**

—Sí, ell va als actes, a la inauguració de la seva seu... Quan tornen del viatge a València, per exemple, el president de l'AVE, Pere Mira, parla des

del balcó de la Generalitat, amb Macià al costat, i hi fan discursos d'agermanament catalano-valencià: som el mateix país, hem de tornar a estar units, en el futur ho aconseguirem... Sí, hi té una relació estreta.

—**A què atribuiríeu el magnetisme que desprenia la figura de Macià?**

—Té diversos elements. Primer, una qüestió que per a alguns sectors serà interessant: el militar espanyol català que veu que no va per bon camí, que ha de lluitar per Catalunya i no pas per l'exèrcit espanyol. I després, el fet que és un personatge benestant, amb una posició econòmica ben tranquil·la, que sacrifica el seus diners i en part la seva vida i la seva actuació pública per un objectiu. Els anys 20 se'n va a l'exili, té el judici, és expulsat de França... i ell hi continua insistint. També hi ha l'aspecte físic: els anys 20 i 30 ja és una persona gran, i elegant. Hom el veu com l'avi de tots. L'home que sacrifica tot allò que té, i no s'acomoda.

Núria Cadenes

eCREA

ALBA DEL RIO ITSASO MADARIAGA JOAQUIN REYES GONZALO LÓPEZ MATTEO REBUFFA

Diputació de Lleida INSTITUT D'ESTUDIS ILERDENCS emergent

Sala Gòtica. Institut d'Estudis Ilerdencs
Del 22 d'octubre al 13 de desembre de 2009
Pl. Catedral s/n. Tel. 973 271 500

www.fpiei.cat